

Hónapló

Dalos György

Titkok. Ami go home?

Berlin, 2021. augusztus 13.

„Lekapcsolta az NSO Group nevű izraeli kibercéghez köthető infrastruktúrát és fiókokat az Amazon felhőszolgáltató platformja, az Amazon Web Services (AWS) – számol be a *Vice*.” Olvasom, a hírt, s egy pillanatra úgy érzem, mintha az *Orion* tévésorozatot nézném 1973–74 táján. Akkoriban vettem a szomszédban lakó villamosmérnöktől ezer forintért egy használt fekete-fehér tévékészüléket, hogy a lányom születését követő hosszú téli esteken legyen mit nézmem. Gondolom, az *Orion* akkor már ismétlésben adták, de így is milliókat szögezett a fotelhez. Jó sokat csücsültem a képernyő előtt, napi fordítói munkámtól kilúgozva, az időtlen évtized unalmában. Kifejezetten vágytam rá, hogy átlibbenjek a kozmikus őrjáratba, az úri valóság jobban vonzott, mint az, amelyben éltem. A fenti sajtóközlés a maga sci-fi nyelvezetével most viszont ellenkező hatást vált ki belőlem: nincs kedvem ahhoz a valósághoz, amely ilyen híreket bocsát ki magából.

Mindazonáltal tudom, hogy a *Vice* létező dolgokról értesít. Eszerint kormányunk is megvette Izrael Államtól a Pegasus kémprogramot, és annak adatbázisán eddig négy magyar állampolgár elérhetőségére bukkantak rá. Ezeket a hazai állambiztonság – így a sajtónkban használatos feltételes mód – „megfigyelhette”. Jaj istenem, csóválom a fejemet, mi az, hogy „hette”? Ha megvette, akkor használja is, úri passzióból vagy sznobizmusból nem vásárol az ember méregdrága kémprogramokat. Innentől kezdve kíváncsiságunknak csak az lehet a tárgya, hogy mire kíváncsi a lehallgató, még inkább a megrendelő. Izrael esetében a program rendeltetése elég világos: terrormegelőzés, az eladás pedig a finanszírozást szolgálja. No de nálunk? Mit akarnak elérni azzal, hogy beszállnak a rendszerünkbe, vírust küldenek ránk, netán bennünket lejárató adatokat halásznak le, megcsapolják a bankszámlánkat. Mindez technikailag lehetséges, és szegényes titkaink amúgy is védtelenül repkednek a virtuális űrben. Vagy talán nem is ismeretszerzés a szándékuk, hanem az, amit Stefan Zweig Fouché-életrajzában a titkosszolgálatok igazi céljaként nevez meg: „elhinteni a társadalomban a meglepettség mérget”.

Apropó, titok, apropó, hetvenes évek eleje. Kínáról szóló belső kiadványt fordítottam oroszról a Kossuth kiadónak, olyasmit, amit elvben olvasnom se lett volna szabad, tiszteletpéldányt sem kaptam belőle. Nem nagyon értettem, mitől került „bizalmas” besorolásba. Tény, hogy a szokásos propagandaszövegektől eltérően valami elemzésfélét is próbált adni Mao Ce-tung birodalmáról, sinológiai háttérrel. Aztán egyszer csak Pesten termett maga

szerző, s engem kértek fel kísérő tolmácsként. Értelmes, nyitott beszélgető-partner volt, elmondta, hogy a szovjet–kínai összeütközésben valamelyest Moszkva is ludas, mert úgymond, tudománytalanul nyúl a kérdéshez. Mostanra azonban megváltozott helyzet: a szovjet társadalomkutatók olyan szövegelemző technika birtokába kerültek, amelynek révén, mondjuk, a *Renmin Ribao* cikkeiből ki lehet fürkészni a rezsim gyöngéit, elfogulatlan képet lehet róla alkotni. Némi tapasztalattal rendelkezvén a Szovjetunió akkori állapotáról, ártatlanul megjegyeztem, hogy egy ilyen zseniális technikát merőben segítő szándékkal talán a *Pravdára* vagy az *Izvesztyijára* is rá lehetne ereszteni. Hitetlenül nézett rám, teljesen lefagyott, és azt kérdezte: „Csak nem képzeli?”

*

A magamra vállalt napi egyórás gyalogmenet közben újra meg újra jelzőtáblákat látok, amelyeket eddig nem méltattam figyelemre. „Alexanderplatz 3 km”, olvasom az egyikén, „Kollwitzplatz 1,5 km” a másikon, „Zoologischer Garten – 6,4 km” a harmadikon. Az elmúlt két esztendőben egy-egy magyarországi kiruccanáson kívül nagyjából ebben a rádiuszban zajlott az életem/életünk. A járvány okozta korlátozások belsővé válnak, a gyalogláson a házból való minden kilépés meghatározott célhoz, feladathoz kötődik, leggyakrabban bevásárláshoz. A kisebb tételeket az innen tízpercnnyire lévő EDEKA-ból lehet beszerezni, a nagyobbakért hetente egyszer az Aldiba kocszunk el, bár csak 4,5 km-re van, mégis más városrész, mi több, 1989 előtt egyenesen külföld, NDK-zsargonban „nem-szocialista gazdasági terület”. Egy birodalomnak kellett összeomlania ahhoz, hogy ott vehessük a karfiolt meg a két kiló almát. Közben azon igyekszünk, hogy lehetőleg német árukat találjunk, amelyeket nem az óceánon keresztül, behűtve fuvaroztak idáig, s így talán illatuk és ízük is lesz. Sajnos a gyümölcsfelhozatal nem mindig igazodik ez irányú elvárásunkhoz, a grépfrút természetesen chilei vagy dél afrikai, de hogy az alma miért argentin, noha Mecklenburgban ingyen potyog le a fáról, annak a Jóisten a megmondhatója. A kávé meg, nos, a kávé külön téma. Egyik finoman őrölt változata, a Bio Pur tucatszaki kiszerelésben kapható, abban különböznek, hogy csomagolásukon más-más latin-amerikai ország – Peru, Columbia, Nicaragua, Guatemala stb. van feltüntetve. Illatra-ízre dettó ugyanolyanok.

Meg kell adni: utazás dolgában az elmúlt évtizedekben el voltam kényeztetve. Németországot keresztül-kasul bejártam, Kubától Szahalin szigetéig, New Yorktól Alma-Atáig, Marokkótól Izlandig sok helyen megfordultam részben saját költségen A.-val. A határátlépés Falat és a vasfüggönyt túlélő szenedélyem maradt, máig igazi élvezetet okoz, hogy akár néhány óra leforgása alatt is átlibbenhetek egyik kultúrából a másikba, főként nagyvárosi turista lévén, idegen feliratokat és emléktáblákat böngészhetek, ismeretlen embereket bámulhatok. Életem ritmusát indulások és érkezések jelölik, s mintha minden utazással valami titkot fejtenénk meg. És bár jó itt Berlin közepén, számítógépem előtt ülve, napi penzumomnak eleget téve, de nem tudok sokáig veszteg maradni. Márpedig rég nem töltöttem ennyi időt egy helyen. Lesem tehát a kedvező jelzéseket, hogy bármikor csomagolhassak, s útra kelhessek

A.-val – most éppen Kutaszról ábrándozunk. Fapados járat, két és fél óra, bevesszük magunkat egy olcsó szállodába, és uccu neki, besétálunk a kolostoros grúz középkorba.

*

„Ami go home!” (Más szóval Yankee go home!). Évtizedeken át ez volt a békekemmozgalom legismertebb jelszava, ezzel tüntettek nyugati országokban az USA katonai jelenléte ellen, s persze felkapta a „mi” propagandánk is. Dalt is fakasztott Ernst Busch erőteljes hangján, s aki KISZ-es volt, mint e sorok írója, utána énekelte a magyar változatot: „Mars ki, ami, ami go home // Békés célra kell csak az atom. / Nincs itt számotokra hely, / búcsút int a Loreley, / félre innen, menjetek haza, good bye!” És működött a dal előbb a koreai, majd a vietnámi háborúban, ami ellen nemcsak baloldaliak tiltakoztak, hanem az amerikai közvélemény is, amely egyre kevésbé értette, hogy miért kell az Államoknak határaiktól húszezer kilométerre hadat viselnie, amerikai vért áldoznia. S valóban, az USA-nak már a panmindzsoni fegyverszünet (1953) sem termett babérokát, a vietnámi háború pedig bevallottan vereséggel végződött (1975). Döbbenet néztem használt tévékészülékem fehér-fekete képernyőjén, amint a kétségbeesett menekülők a saigoni nagykövetség tetőteraszáról könyörgik fel magukat az utolsó helikopterre.

Most, negyvenhat évvel később, ott vagyunk, ahol a part szakad. Joe Biden elnök választási ígéretéhez híven véget vet országára 2001 óta tartó, hatalmas anyagi tartalékokat felemészítő afganisztáni jelenlétének. Úgy is, mint egykori ifjonti antiimperialista, kénytelen vagyok beismerni, hogy ezúttal egyáltalán nem állok az „ami go home” talaján, mert láttam, hogy ez a döntés úgyszólván órák alatt tragédiába fordul. Az amerikaiak által kézben tartott afgán kormányerők, noha számbeli és fegyverzeti fölényben vannak a reájuk törő fundamentalistákkal szemben, már a gyámhatalom távozásának hírére morálisan harcképtelenné váltak. A tálibok néhány nap alatt öt tartományi székhelyet foglaltak el, százezrek menekülnek előlük, és lehet, hogy mire ennek a szövegnek végére érek, már Kabul is a kezükben lesz. Ami pedig a következményeket illeti, az első fundamentalista korszak (1996–2001) ismeretében nem kell sok fantázia a kiszámításukhoz. Rettenetes átok ül ezen a sziklás hegyek közé szorult, helyenként kétezer méterrel a tengerszint felett vegetáló kis országon. Alig heverte ki a szovjetek kísérletező kedvét – törzsi társadalomból modern szocializmust faragni; „szociális szobrászat”, hogy Konrád György kifejezésével éljek –, máris saját szörnyeivel, közeli és távoli geopolitikai étvágyakkal szembesült, és még romhalmazzként sem hagyják békén. Biden most azt mondja, oldják meg az afgánok maguk saját ügyes-bajos dolgaikat, őt semmi sem köti a választási ígéreten kívül. Ez a kivonulás még a bevonulásnál is rosszabb.